

KISNÉ BERNHARDT RENÁTA

**AZ ANYANYELVI ÉS IDEGEN NYELVI ÍRÁSBELI
SZÖVEGALKOTÁS VIZSGÁLATA A KÉT TANÍTÁSI
NYELVŰ KÖZÉPISKOLAI OKTATÁSBAN**

TÉZISEK

2012.

**EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM
PEDAGÓGIAI ÉS PSZICHOLÓGIAI KAR
NEVELÉSTUDOMÁNYI INTÉZET**

**Neveléstudományi Doktori Iskola
Neveléstudományi Kutatások Program
A Doktori Iskola vezetője: Dr. Szabolcs Éva egyetemi tanár**

KISNÉ BERNHARDT RENÁTA

**AZ ANYANYELVI ÉS IDEGEN NYELVI ÍRÁSBELI SZÖVEGALKOTÁS
VIZSGÁLATA A KÉT TANÍTÁSI NYELVŰ KÖZÉPISKOLAI OKTATÁSBAN**

TÉZISEK

Témavezető: *Dr. Barkó Endre* habilitált egyetemi oktató

Opponensek: *Dr. Vámos Ágnes* habilitált egyetemi docens ELTE PPK
Dr. Poór Zoltán egyetemi docens Pannon Egyetem

2012.

Tartalomjegyzék

1. Az értekezés alapjául szolgáló problémafelvetés és célkitűzés	4
2. Az empirikus vizsgálat	6
2.1 Az empirikus vizsgálat célja és hipotézisei	6
2.2 A vizsgálati minta	7
2.3 A vizsgálati módszerek és eszközök	7
2.4 A kutatás menete, az adatok feldolgozásának módja	8
2.5 A kutatás eredménye	8
2.6 A kutatási eredmények alapján levont következtetések, pedagógiai javaslatok	10
2.7 Hogyan tovább?	13
3. A tézisekben felhasznált szakirodalom	15
4. Publikációs jegyzék az értekezés témakörében	18
5. Konferencia előadások az értekezés témakörében	19
6. Poszterbemutató, recenzió az értekezés témakörében	19

1. Az értekezés alapjául szolgáló problémafelvetés és célkitűzés

Az anyanyelvi és idegen nyelvi kompetencia azon kulcskompetenciák közé tartozik, amelyeket az Európai Bizottság által kiadott referenciakeret (2007) is megnevez. A megjelölt területek mindegyikére jellemző, hogy részben fedik egymást, tehát az anyanyelvi és idegen nyelvi kompetencia sem függetleníthető egymástól. Számos kutatás bizonyította, hogy nem csupán a két nyelven történő írástevékenység hasonlósága és különbsége számottevő, hanem a szövegalkotás folyamata és eredménye között is kimutatható korreláció (Zamel, 1983; Raimés, 1985; Silva, 1988, 1993; Krapels; 1990; Kecskés és Papp, 2000; Cumming, 2001; Kiszely, 2006; Matsuda, 2003; Matsuda és Silva, 2005; Van Weijen és mtsai, 2009). Az anyanyelvi (Baranyai és Lénárt, 1959; Orosz, 1972; Perl, 1980; Sommers, 1981; Hayes-Flowers, 1981; Kernya, 1988; Kádárné, 1990; Horváth, 1998; Molnár, 2000, 2002; Nagy, 2009) és idegen nyelvi (Zamel, 1983; Raimés, 1985; Friedlander, 1990; Silva, 1993; Tsui-NG, 2000; Bukta, 2001; Bukta és Nikolov, 2002; Józsa, 2003; Beare és Bourdages, 2007; Yang, 2009; Bors, 2009) szövegalkotásra irányuló - elsősorban produktum-orientált - kutatások mellett kontrasztív jellegű, az anyanyelvi és idegen nyelvi szövegalkotás összehasonlítására és összefüggésére vonatkozó eredményeket kevésbé vonultat fel a szakirodalom (Krapels, 1990; Papp, 1993; Kecskés és Papp, 2000; Magnucz né, 2003; Kiszely, 2006). Az értekezés mindezek ismeretében foglalkozik - a neveléstudomány szempontjából - az írás legösszetettebb mikroképességeket és -készségeket igénylő területével, a szövegalkotási képességgel és a szövegalkotási folyamat elemeivel mind az anyanyelvi, mind az idegen nyelvi kompetenciát illetően.

Az írás tevékenysége és az oktatásban betöltött funkciója további kérdéseket is felvet, amely a fejlesztés szempontjából is hangsúlyos lehet. Manchon (2011:4) rávilágít arra, hogy az idegen nyelvi írástevékenységek elemzésekor figyelembe kell venni azt a tényt, hogy a tanulók nagy részének meg kell tanulnia írni („learn to write”), számos diák viszont azért ír, mert az idegen nyelvi írás a tanulás eszközt jelent („write to learn”). A „hagyományos” nyelvoktatás során elsődleges célként tűzik ki, hogy a tanulók megtanuljanak idegen nyelven írni, addig „az írás, mint eszköz a tanulás során” elmélete és gyakorlata az idegen nyelvi kompetencia fejlesztése kapcsán legsarkalatosabban a *Célnyelven történő tantárgyi oktatás* (Content and Language Integrated Learning - CLIL) (Marsh, 2003; Baïdak, García Mínguez és Oberheidt, 2006; Darn, 2006; Dalton-Puffer,

Nikula és Smit, 2010) keretein belül figyelhetők meg. A „Célnyelven történő tantárgyi oktatás” kifejezését azért tartom relevánsnak, mert az általa képviselt gyakorlat hazai megvalósítói elsősorban a két tanítási nyelvű intézmények, ahol az idegen nyelv - a nyelv eszköz jellegénél fogva elsősorban a tanítási anyag elsajátítása érdekében - mint tannyelv jelenik meg. Amennyiben az idegen nyelv az oktatás tannyelvi funkcióját tölti be, akkor nemcsak a diákok nyelvi kompetenciájának magas szintű fejlesztését szolgálja, hanem pozitív hatással járhat a diákok szociális, személyes és kognitív kompetenciájának fejlődésében is (Cs.Czahesz és Vidákovich, 2003; Erdélyi, 2006; Vámos, 2009). Az értekezésben ezért az írásbeli szövegalkotás komplex vizsgálata érdekében a hazai két tanítási nyelvű képzésre fókuszáltam.

Az fentiekben bemutatott problémafelvetést több diszciplína és kutatási terület (nyelvészet, kontrasztív retorika, idegennyelv-oktatás, bilingualizmus, íráskészség- és fogalmazásvizsgálat, didaktika) szintéziseként értelmezem, amelyek az értekezés célját - neveléstudományi szempontból - az alábbi altudományok kapcsolatába helyezik:

- Általános pedagógiai és didaktikai cél: a középiskolás tanulók anyanyelvi és idegen nyelvi - ezen belül a szövegalkotási - kompetenciájának feltárása és a fejlesztés irányának kijelölése.
- Módszertani cél: a szövegalkotási kompetenciára tekintettel a szövegalkotási folyamatra vonatkozó ismeretek bővítése; a módszertani kultúra tantárgyközi jellegének közvetítése a magyar nyelv és irodalom, valamint az angol nyelvi órákon történő tanítás során.
- Összehasonlító pedagógiai cél: a két tanítási nyelven és nem két tanítási nyelven tanuló középiskolás diákok szövegalkotási kompetenciájának, szövegalkotási folyamatának és -kedveltségének összevetése. A magyar és idegen nyelven történő szövegalkotás aspektusainak összehasonlítása.
- Oktatáspolitikai cél: erősítése és bizonyítása annak, hogy a hazai középfokú oktatás rendszerében a két tanítási nyelvű iskolák (gimnáziumok, szakközépiskolák) helye, szerepe egyedi és nélkülözhetetlen, elsősorban a célnyelven történő tantárgyi oktatásnak köszönhetően.

2. Az empirikus vizsgálat

2.1 Az empirikus vizsgálat célja és hipotézisei

A kutatás felvállalja a) a szövegalkotási kompetencia, ezen túlmenően b) a szövegalkotási folyamat jellemzőinek és c) a szövegalkotás kedveltségének, valamint d) a szövegalkotási teljesítménnyel összefüggésbe hozható szociokulturális és tanulmányi tényezők összefüggésének vizsgálatát.

A vizsgálat célja annak feltárása, hogy:

- 1) milyen anyanyelvi és idegen - elsősorban szövegalkotási - kompetenciával rendelkeznek a két tanítási nyelven és nem két tanítási nyelven tanuló középiskolás diákok;
- 2) mi jellemző az anyanyelvi és idegen nyelvi írásfolyamatokra a két tanítási nyelven és nem két tanítási nyelven tanulók körében;
- 3) kimutatható-e eltérés a szövegalkotási feladat kedveltségére vonatkozóan a két tanítási és nem két tanítási nyelven tanulók tekintetében;
- 4) a fogalmazási teljesítmény összefüggésbe hozható-e a fogalmazási feladat kedveltségével, a tanulók szociokulturális hátterével és az iskolai eredményességgel.

A fenti vizsgálati célok szakmai feladatrendszere alapján hipotéziseimet a szövegalkotási kompetenciára, a szövegalkotás folyamatára, a szövegalkotási feladat kedveltségére és a szövegalkotást befolyásoló háttértényezőkre vonatkoztatva állítottam fel.

1. hipotézis: Feltételezem, hogy az anyanyelvi és idegen nyelvi szövegalkotási képesség terén a kéttannyelvű középiskolás diákok magasabb teljesítményt és jelentősen eltérő fejlődést mutatnak, mint a nem kéttannyelvű képzés szerint tanuló társaik.

2. hipotézis: Feltételezem, hogy az anyanyelvi és idegen nyelvi írásbeli szövegalkotási feladat megoldásában különbség mutatkozik a kéttannyelvű és a nem kéttannyelvű képzés szerint tanulók között. Úgy vélem, hogy ez a különbség az írásbeli szövegalkotás önellenőrzési aktusának köszönhető.

3. hipotézis: Feltételezem, hogy az anyanyelvi és idegen nyelvi írásbeli szövegalkotási feladathoz kapcsolódóan a kéttannyelvű középiskolás diákok pozitív attitűdje jellemzőbb, mint a nem kéttannyelvű képzés szerint tanuló társaiké. Úgy vélem, hogy az anyanyelvi és

idegen nyelvi írásbeli szövegalkotáshoz fűződő hozzáállás összefügg az adott nyelvre jellemző fogalmazási teljesítménnyel.

4. hipotézis: Feltételezem, hogy a kéttannyelvű oktatásban részt vevő középiskolás tanulók anyanyelvi és idegen nyelvi fogalmazási képessége a szülői végzettséggel, valamint az általános tanulmányi eredménnyel szignifikáns összefüggést mutat.

2.2 A vizsgálati minta

A vizsgálatban részt vevő alanyok egy konkrét térségre vonatkozó populációt fednek le reprezentatívan, tekintve, hogy a Jász-Nagykun-Szolnok megyében tanuló valamennyi két tanítási nyelvű középiskolás diák részt vett a kutatásban. Ennek alapján kísérleti csoportként két tanítási nyelvű (n=189), kontrollcsoportként nem két tanítási nyelvű osztályok tanulói (n=200) szerepeltek, amelyből 157 fő gimnáziumi, 232 fő szakközépiskolai diák. A kutatási eszközök tekintetében valamennyi diák érintett volt a tanulói kérdőív és metafora vizsgálatában (n=389), a fogalmazásvizsgálatot pedig keresztmetszeti vizsgálatként a 9. és 11. évfolyamosok között végeztem el (n=203).

2.3 A vizsgálati módszerek és eszközök

A középiskolás diákok magyar és angol nyelven történő írásbeli szövegalkotására vonatkozó jellemzői és folyamata, valamint a szövegalkotási kedveltség megismerése érdekében *leíró (deskriptív)* és *összefüggés-feltáró* kutatási *stratégiákat* alkalmaztam. Vizsgálati módszerként, az *írásbeli kikérdezés módszerét* választottam azért, mert „*alkalmas egyének, esetleg csoportok együttes ismereteinek, véleményének, attitűdjeinek, élményeinek, motívumainak, életmódjának a felderítésére*” (Falus, 1996:171). A kutatási cél érdekében a szövegalkotási képesség és a szövegalkotás folyamatára vonatkozó jellemzők, valamint a fogalmazási teljesítmény és háttértényezők (szociokulturális háttér, iskolai eredményesség) feltárására *kvantitatív*, a szövegalkotási feladat kedveltségének megismerésére további - a mélyebb, árnyaltabb megközelítésre lehetőséget adó - *kvalitatív* elemzést tartottam relevánsnak. Ennek során:

- az anyanyelvi és idegen nyelvi szövegalkotási teljesítményt és fejlődést fogalmazásvizsgálat segítségével követtem;
- a szövegalkotás folyamatára, kedveltségére vonatkozó jellemzőket *kérdőíves-* és *metaforavizsgálattal* tártam fel.

Az empirikus kutatáshoz szükséges adatokat az alábbi *kutatási eszközök* szolgáltatták:

a) magyar és angol nyelvű tanulói fogalmazások: „*Milyen előnyei és hátrányai vannak a számítógép-és internethasználatnak? Milyen hatása van a számítógép- és internethasználatnak a Te életedben?*”

b) tanulói kérdőív: az angol nyelvi tanulmányokra vonatkozó adatok (1-7. item); a magyar nyelvi fogalmazásírással kapcsolatos adatok (8-14. item); az angol nyelvi fogalmazásírással kapcsolatos adatok (15-21. item); demográfiai adatok (22-30. item).

c) mondatkiegészítés a metaforaalkotás érdekében: “*A magyar/angol nyelvű fogalmazásírás számomra olyan, mint..., mert.....*”

2.4 A kutatás menete, az adatok feldolgozásának módja

A kutatás osztálytermi környezetben történt 2010 tavaszán (április-május). A fogalmazások elkészítésére egyenként 30 perc, a kérdőív kitöltésére 40 perc állt rendelkezésre.

- A *szövegalkotási fejlődést* a magyar és angol nyelven írt fogalmazások analitikus skálán (0-5 pont) történő értékelésével követtem 6 szempont alapján: (1) *Összbenyomás*, (2) *Tartalom*, (3) *Felépítés, szerkezet/műfaj*, (4) *Stílus*, (5) *Nyelvhelyesség*, (6) *Külalak* (Molnár, 2002:216).
- A *szövegalkotási folyamatra és kedveltségre* utaló kérdőív kvantitatív adatait az SPSS program segítségével dolgoztam fel matematikai statisztikai vizsgálatokat, egymintás és kétmintás T-próbákat, ANOVA varianciaelemzést és Bartlett-féle faktoranalízist alkalmazva.
- A *szövegalkotás kedveltségére* vonatkozó - a mondatkiegészítés során megjelenő - metaforákat metaforavizsgálat segítségével elemeztem (a metaforák és magyarázataik alapján megállapítottam a forrásfogalmakat és fogalmi metaforákat).

2.5 A kutatás eredménye

Az adatok feldolgozását követően a kutatás legfontosabb eredményei az alábbi módon szolgálták a felvetett hipotézis igazolódását:

Az első hipotézist igazoltnak vélem, tekintettel arra, hogy

- összességében a magyar és angol nyelvű szövegalkotási kompetencia is fejlettebb a kéttannyelvű diákok esetében. Az anyanyelvi szövegalkotási képesség fejlődését

tekintve csak a két tanítási nyelvű diákok, az angol szövegalkotási képesség fejlődésében viszont mindkét csoport esetében mutatkozik javulás, amely a kéttannyelvű tanulóknál sokkal nagyobb mértékű (+25%), mint a nem kéttannyelvű társaiknál. Továbbá a magyar és az angol fogalmazási teljesítmény között - mind a kísérleti, mind a kontrollcsoport eredményei szerint - igen szoros összefüggés mutatkozik.

A második hipotézist részben igazoltnak vélem, tekintettel arra, hogy

- az anyanyelvi szövegalkotási folyamat alapján nincs szignifikáns eltérés a kéttannyelvű és nem kéttannyelvű diákok között, mivel hasonló módon alkalmazzák a vázlat- és piszkozatírás, ellenőrzés és újírás fázisait a feladat elvégzésekor; az angol nyelvű szövegalkotási folyamat kizárólag a piszkozatírás esetén mutatható ki szignifikáns különbség a két csoport között a nem kéttannyelvű diákok javára;
- a magyar és angol fogalmazások összehasonlító vizsgálata szerint a kéttannyelvű tanulók magyar és angol fogalmazása között nagyobb a korrelációs együttható a vázlat- és piszkozatkészítés szempontjából, a nem kéttannyelvű tanulóknál ezzel ellentétben az ellenőrzés és újírás fázisai korrelálnak;
- az anyanyelvi szövegalkotási tevékenységnek és a szöveg minőségének összefüggése nem mérhető, azaz a fogalmazási teljesítmény nem függ attól, hogy milyen mértékben alkalmazzák a vázlatkészítés, piszkozatkészítés, ellenőrzés és újírás egyes lépéseit a diákok; Az angol nyelvi szövegalkotás az önellenőrzés szempontjából mutat összefüggést a teljesítménnyel;
- az önellenőrzést tekintve a magyar nyelvű fogalmazásírás során nincs jelentős eltérés a két csoport között, tekintettel arra, hogy elsősorban a helyesírásra, majd a tartalomra figyelnek oda, tehát a szövegek lokális és globális átnézése is megtörténik; az angol nyelvű szövegek önellenőrzésénél viszont feltűnik, hogy a kéttannyelvű diákok gyakrabban elvégzik ezt átfogóan, míg a nem kéttannyelvű diákok inkább a részletekre, a helyi problémákra fókuszálnak.

A harmadik hipotézist szintén részben igazoltnak vélem, tekintettel arra, hogy:

- a kvantitatív eredmények értelmében: az anyanyelvi szövegalkotás iránti attitűd nem különbözik jellemzően a kísérleti és kontrollcsoport esetében, ugyanis mindkét almintában lévő tanulók döntő többsége úgy nyilatkozott, hogy a fogalmazásírás

kicsit szívesen végzi. Az angol nyelven történő szövegalkotás iránti attitűd szignifikáns eltérést mutat a két csoport szempontjából ($\chi^2 = 15.278$, $df = 3$, $p < 0.01$);

- a kvalitatív eredmények mélyebb szintű értelmében viszont a kéttannyelvű tanulók pozitívabb hozzáállást mutatnak, tekintettel arra, hogy az általuk megadott metaforák közül jóval több pozitív és kevesebb negatív jelentéstartalmú kifejezést tartalmazott, mint a nem kéttannyelvű társaiké. A kísérleti csoportban általában mind a magyar, mind az angol fogalmazásírással szívesen foglalkoznak, még a nem kéttannyelvű diákok egyáltalán nem mutatnak pozitív viszonyulást a magyar nyelvi, és csupán minimálisat az angol nyelvi szövegalkotás iránt.
- kizárólag a nem kéttannyelvű tanulók angol nyelvű szövegalkotás iránti attitűdje és szövegalkotási teljesítménye függ össze, azaz az anyanyelvi szövegalkotásban nem játszik szerepet a feladat kedveltsége a teljesítmény szempontjából egyik csoport esetében sem. Hasonlóan nincs összefüggés a kéttannyelvű diákok angol nyelvi szövegalkotásának és kedveltségének kapcsolatában.

A negyedik hipotézist igazoltnak vélem, tekintettel arra, hogy:

- az anyanyelvi fogalmazási képesség az anya végzettségével áll szoros kapcsolatban, az idegen nyelvi (angol) szövegalkotási képesség tekintetében viszont a szülői végzettség nem mutat korrelációt.
- mind a magyar, mind az angol nyelven történő szövegalkotási teljesítmény korrelál az egyéb tantárgyakban elért eredményekkel - kivéve a matematika jegyet -, sőt a kéttannyelvű tanulók anyanyelvi fogalmazási teljesítménye szorosabb kapcsolatban van az angol nyelvi érdemjeggyel, mint a nem kéttannyelvű diákoké.

2.6 A kutatási eredmények alapján levont következtetések, pedagógiai javaslatok

Az értekezésben - a felvetett probléma és célkitűzésnek adekvát módon - a neveléstudomány több területét érintően szolgál olyan új eredményekkel, amelyek a korábbi ismereteket bővítik, illetve új megvilágításba is helyezik.

Általános pedagógiai és didaktikai javaslat

- A Jász-Nagykun-Szolnok megyében, két tanítási nyelvű középiskolában tanuló diákok anyanyelvi szövegalkotási képessége jó, idegen nyelvi szövegalkotási

képessége közepes, ezért indokoltnak tartom, hogy az *íráskészség fejlesztésére nagyobb figyelmet szánjanak a szakma képviselői - akár tantervi szinten - is.*

- Az anyanyelvi és idegen nyelvi szövegalkotási teljesítmény éppúgy, mint általában az egyéb tanulmányi eredményesség igen összetett és bonyolult hatásrendszer következménye, ezért érdemes *megfontolni, hogy a térség középiskolás tanulóira jellemző háttértényezők közül mely feltételek és változók játszanak szerepet az anyanyelvi és idegen nyelvi szövegalkotási kompetencia fejlesztése érdekében.*

Szakmódszertani javaslat

1. Az *anyanyelvi kompetencia* terén a képzési formától függetlenül érdemes az alábbi szempontokat érvényesíteni.

- Kiemelt figyelmet kell szánni a *stilisztikai követelményeknek és a nyelvhelyesség mutatóinak*, tekintettel arra, hogy ez az ország más területein mért adataihoz képes valamivel gyengébbnek minősül a térségben (Molnár, 2000; Nagy, 2009);
- A *szövegalkotás folyamatorientált módon történő tanítása indokolt*, ezen belül is az újírás fázisának előtérbe helyezése. Az önellenőrzésre vonatkozóan erősíteni kell a szókincs és felépítés szempontjaira irányuló átnézészt;
- A *szövegalkotási feladat iránti motivációt fontos erősíteni*, tekintve, hogy a tanulók egyötöde nem szívesen végzi el a fogalmazásírást. Ennek érdekében érdemes a közkedveltebb feladatokat (levélírás, interjú, újságcikk készítése) alkalmazni a szövegalkotási feladatok - nem műfaji szempontú - előfordulása során.

2. Az *idegen nyelvi kompetencia* során domináns különbségek állnak fenn a kéttannyelvű és nem kéttannyelvű diákok között.

- Általánosan javasolt a *felépítés és stílus szempontjainak erősítése* idegen nyelven, de külön-külön is fontos a két csoportot vizsgálni, hiszen jelentősen különböznek eredményeik.
- Mindkét csoport tanulói esetében dicséretes a tartalmi és nyelvhelyességi mutatók magas aránya, esetükben a felépítésre vonatkozó követelmények teljesítését szükséges erősíteni. A nem két tanítási nyelvű tanulóknak pedig a nyelvhelyesség alkalmazásában érdemes támpontot adni. A szövegalkotás során leggyakoribb

tevékenység az ellenőrzés és a piszkozat készítése, ezért a *folyamatorientált módszer alkalmazása, az újírás fázisának előtérbe helyezése indokolt.*

- Mindkét csoport legnehezebbnek a nyelvhasználatot és a gondolatok megfogalmazását tartja, amelynek segítője lehet a *módszertani technikák színesítése* (például közös ötletbörze, a párban történő fogalmazásírás, kooperatív technika).
- A két tanítási nyelvű tanulók esetében az angol nyelvű írásbeli feladat nehézsége összefüggést mutat a feladat teljesítésének sikerességével, ezért tanításuk során ezt figyelembevéve kell *megválasztani a - diákok egyéni képességeinek is - megfelelő nehézségű szövegalkotási feladatot.*
- *A nem két tanítási nyelvű diákok idegen nyelv - ezen belül az idegen nyelvi szövegalkotás - iránti motivációját erősíteni* szükséges. A kedvelt műfajokat (levélírás) minél gyakrabban érdemes szövegalkotási feladattal kapcsolni, hiszen az idegen nyelvi érettségi íráskészség részében is ez dominál.

Mindezek alapján, a legfontosabb momentumot abban látom, hogy *az anyanyelvi és idegen nyelvi fejlesztést, s elsősorban a szövegalkotás tanítását nem csupán tantárgyspecifikusan kell értelmezni, hanem integráltan, tantárgyközi fejlesztésben is megvalósítani a középiskolai oktatás során.*

Összehasonlító pedagógiai javaslat

- Az írásbeli szövegalkotás folyamatát, a szövegalkotási kedveltséget és a teljesítmény háttértényezőit a magyar és angol nyelvi fejlesztés összehasonlításában *komplexen, több szempontból megismerve szükséges érvényesíteni mind az anyanyelvi, mind az idegen nyelvi oktatás számára.*
- A két tanítási nyelvű és nem két tanítási nyelvű képzésben tanulók szövegalkotási teljesítményének vizsgálata, valamint a szövegalkotási folyamat és kedveltség jellemzői ismeretében tekintetbe venni *mindazon aspektusokat, amelyek felhívják a figyelmet a célnyelven történő tantárgyi oktatás és hagyományos nyelvoktatás szempontjából hangsúlyos tendenciákra, jellemzőkre.*

Oktatáspolitikai javaslat

- A célnyelven történő tantárgyi oktatás hatékonysága igazolható, ezért a *képzés fenntarthatóságát biztosítani* kell, hogy a több évszázados alapokon nyugvó értékek megőrzése a minőségi többletet kínálja a társadalom valamennyi tanulója számára.
- Úgy vélem, hogy a kéttannyelvű képzés „esszenciáját” éppen az adja, hogy *esélyt biztosít a legtöbb diáknak a bekerülésre és sajátos programján - a célnyelven történő tantárgyi oktatáson - keresztül nyújt magas, de nem feltétlenül „elit-színvonalú” képzést*, amely nemcsak az idegen nyelvi, de az általános kognitív fejlesztést is szolgálja.

2.7 Hogyan tovább?

Az elméleti és gyakorlati kutatás eredménye több szempontból és területhez kapcsolódva is felhasználható, amelyek az alábbiak lehetnek:

- a magyar nyelv- és irodalom órákon történő komplex anyanyelvi kompetencia - ezen belül a szövegalkotási képesség - fejlesztése;
- az angol órákon történő komplex idegen nyelvi kompetencia - ezen belül a szövegalkotási képesség - fejlesztése;
- a tantárgyi integráció erősítése (magyar nyelv és irodalom, valamint angol nyelv között);
- a célnyelven történő tantárgyi oktatás eredményessége;
- Jász-Nagykun-Szolnok megye két tanítási nyelvű középiskolás diákjaira jellemző - anyanyelvi és idegen nyelvi szövegalkotási teljesítményét is befolyásoló - háttértényezők megismerése;
- a két tanítási nyelvű intézményekben tanító pedagógusok - többek között a Jász-Nagykun-Szolnok megyében, Jászberényben tervezett és 2012 szeptemberétől induló két tanítási nyelvű középiskolában oktatók - számára egy újabb szakirodalom biztosítása, amely segítheti a képzésben folyó gyakorlati munkát.

Tekintettel arra, hogy a bemutatott empirikus kutatás egy bizonyos szempontból, módszerekkel és eszközökkel vállalta fel, hogy feltárja a két tanítási nyelvű középiskolás diákok anyanyelvi és idegen nyelvi írásbeli szövegalkotását Jász-Nagykun-Szolnok megyében, ezért a kutatás több irányban is továbbgondolható, kiterjeszthető. A téma mélyebb, illetve más aspektusból történő feldolgozását szolgálná:

1) az anyanyelvi és idegen nyelvi szövegalkotási teljesítmény feltárása érdekében:

- a fogalmazások kvalitatív elemzése: elsősorban a tartalom, felépítés, stílus, nyelvhelyesség szempontjai alapján;
- esettanulmányok készítése és az egyes tanulók magyar és angol nyelvi fogalmazásainak összehasonlítása;
- a szó-, mondat- és szövegszerkezeti vizsgálatok alkalmazása (például az összetett mondatok vagy a típus-jel arány elemzése);
- longitudinális vizsgálat, amelyhez rendelkezésemre állnak a kutatás idején 11. osztályos tanulók egy évvel később megírt érettségi írásbeli dolgozatai.

2) A szövegalkotási folyamat és kedveltség vizsgálatának további elemzésében:

- a kutatási módszer kiterjesztése: az interjú diádikus és fókuszcsoporthozos módszerére;
- a kutatási minta bővítése: a magyar- és angol nyelvet tanító pedagógusokra.

3) A vizsgálat tágabb értelmezése érdekében:

- az ország más térségeinek, megyéinek azonos mintán, módszerrel és eszközzel történő mérése és az eredmények összehasonlítása.

3. A tézisekben használt szakirodalom

- Baïdak, N., García M. és Oberheid, S. (2006): *Tartalomalapú Nyelvoktatás (CLIL, EMILE) az európai iskolákban*. Eurydice Európai Központja. <http://www.eurydice.org> letöltve: 2012.02.12.
- Baranyai Erzsébet és Lénárt Edit (1959): *Az írásbeli közlés gondolkodás lélektani vonásai*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Bors Lidia (2009): *Hungarian 8th Graders' Writing Skills in English: A Criterion- and Corpus-based Assessment Project*. Doktori (Phd) értekezés. PTE BTK, Pécs.
- Bukta Katalin (2001): Mit tanulnak a diákok angolórán? 7. és 11. évfolyamos tanulók angol nyelvtudásának vizsgálata. *Iskolakultúra*, 8.sz. 36-47.
- Bukta Katalin és Nikolov Marianne (2002): Nyelvtanítás és hasznos nyelvtudás: Az angol mint idegen nyelv. In: Csapó Benő (szerk.): *Az iskolai műveltség*. Budapest, Osiris. 169-192.
- Beare, S. és Bourdages, J. S. (2007): Skilled writers' generating strategies in L1 and L2: An exploratory study. In: Rijlaarsdam, G., Torrance, M., Van Waes, L. és Galbraith, D.: *Studies in Writing, 20, Writing and Cognition: Research and Applications*, 151–161. Amsterdam: Elsevier.
- Cumming, A. (2001): Learning to Write in a Second Language: Two decades of Research. *International Journal of English Studies*.1. 2.sz. 1-23.
- Cs. Czachesz Erzsébet – Vidákovich Tibor (2003): A két tannyelvű oktatás és a kognitív kompetencia néhány összefüggése. Vizsgálat magyar két tannyelvű közép fokú oktatás köréből. *Modern Nyelvoktatás*, 2-3.sz. 14-24.
- Dalton-Puffer, C., Nikula, T. és Smit, U. (2010): *Language Use and Language Learning in CLIL Classrooms*. John Benjamins Publishing Company, Amsterdam.
- http://books.google.hu/books?id=c_a6daEzpkkC&pg=PA281&lpg=PA281&dq=Clil%22writing&source=bl&ots=n0zw0mBoyh&sig=Kc1xHpUiBxIOoVmITu uGErNxjHQ&hl=hu&sa=X&ei=68V2T4G8OYPdtAabqMiLBA&ved=0CEQQ 6AEwBA#v=onepage&q=Clil%22writing&f=false letöltve: 2012.03.31.
- Darn, S. (2006): *Content and Language Integrated Learning*. <http://www.teachingenglish.org.uk/think/articles/content-language-integrated-learning> letöltve: 2011.06.27.

- Erdélyi Árpád (2006): Anyanyelvi és idegennyelvi olvasásmegértés. Vizsgálat egy magyar-német kisebbségi oktatást folytató gimnáziumban. *Új Pedagógiai Szemle*, 56. 7-8. sz. 27-50.
- Falus Iván (1996): *Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe*. Keraban Kiadó, Budapest.
- Friedlander, A (1990): Composing in English: effects of a first language on writing in English as a second language. In: Kroll, B. (szerk.): *Second Language Writing. Research insights for the classroom*. Cambridge, Cambridge University Press 109-125.
- Hayes, J. R. és Flower, L. S. (1980): Identifying the Organization of Writing Process. In: Gregg, L. W. és Steinberg, F. R. (szerk.): *Cognitive Process in Writing*. Hillsdale, L. Erlbaum Associates Inc., 31-50.
- Horváth Zsuzsanna (1998): *Anyanyelvi tudástérkép. Mérés, értékelés, vizsga 4. Középiskolai tantárgyi feladatbankok III.* Országos Közoktatási Intézet, Budapest.
- Józsa Krisztián (2003): *Idegen nyelvi készségek fejlettsége angol és német nyelvből a 6. és 10. évfolyamon a 2002/2003-as tanévben.* Országos Közoktatási Értékelési és Vizsgaközpont, Budapest.
- Kádárné Fülöp Judit (1990): *Hogyan írnak a tizenévesek? Az IEA-fogalmazásvizsgálat Magyarországon.* Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Keckés István és Papp Tünde (2000): *Foreign Language Learning and Mother Tongue*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Kernya Róza (1988): *A szöveg néhány sajátossága kisiskolások fogalmazásaiban.* Tankönyvkiadó, Budapest.
- Kiszely Zoltán (2006): Magyar és angol nyelvű fogalmazások retorikai szerkezete: összefüggések, magyarázatok és pedagógiai implikációk. *Magyar Pedagógia*, 106. 2. sz. 129-146.
- Krapels, A. (1990): An overview on second language writing process research. in: Kroll, B. (szerk.): *Second Language Writing. Research insights for the classroom*. Cambridge, Cambridge University Press. 37-56.
- Magnuczné Godó Ágnes (2003): Hogyan válhat az írás a gondolkodás eszközévé? *Iskolakultúra*, 9.sz. 93-98.

- Manchon, R. M. (2011): *Learning-To-Write and Writing-To-Learn in an Additional Language*. John Benjamins Publishing Company. Amsterdam.
- Marsh, D. (2003): The relevance and potential of content and language integrated learning (CLIL) for achieving MT+2 in Europe. *ELC Information Bulletin*, 9.sz. <http://userpage.fu-berlin.de/elc/bulletin/9/en/marsh.html> letöltve: 2012.03.31.
- Matsuda, P. K. (2003). Second language writing in the twentieth century: A situated historical perspective. In B. Kroll (Ed.): *Exploring the dynamics of second language writing*. 15-34. New York. Cambridge UPC.
- Matsuda, P. K. és Silva, T. (2005): *Second language writing research: Perspectives on the process of knowledge construction*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Molnár Edit Katalin (2000): A fogalmazási képesség fejlődésének mérése. *Iskolakultúra*, 8.sz. 49-59.
- Molnár Edit Katalin (2002): Az írásbeli szövegalkotás. Megjelent: Csapó Benő (szerk.): *Az iskolai műveltség*. Osiris. Budapest, 193-216.
- Nagy Zsuzsanna (2009): 17 éves tanulók szövegalkotási képessége és szövegekre vonatkozó ítéletei. *Anyanyelv-pedagógia*, 3. sz. <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/index.php?issue=7>. letöltve: 2011. július 10.
- Orosz Sándor (1972): *A fogalmazástechnika mérésmetodikai problémái és országos színvonala*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Papp Tünde (1993): *Az anyanyelvi tudás és az eredményes idegennyelv tanulás összefüggései egy többszintű longitudinális vizsgálat alapján*. Kandidátusi értekezés.
- Pelles Tamás (2006): *A MAGYAR-OLASZ KÉT TANÍTÁSI NYELVŰ OKTATÁS különös tekintettel a nyelvpolitikai vonatkozásokra, az idegen nyelvű tantárgyoktatásra és az ennek kapcsán fellépő terminológiai problémákra*. Phd értekezés, Pécsi Tudományegyetem, Nyelvtudományi Doktori Iskola, Pécs
- Perl, S. (1979): "The Composing Process of Unskilled College Writers." *Research in the Teaching of English*. 13.4.sz. (December 1979) 317-36.
- Raimes, A. (1985): What Unskilled ESL Students Do as They Write: A Classroom Study of Composing. *TESOL Quarterly*, 19, 2.sz. 229-259.
- Silva, T. (1988): Is the Process of Composing in a Second Language Similar to Composing in the First?. *Texas Papers in Foreign Language Education*. 1. 1. sz. 16-25.

- Silva, T. (1993): Toward an Understanding of the Distinct Nature of L2 Writing: The ESL Research and its Implications. *TESOL Quarterly*, 27.4.sz. 657-677.
- Tsui, A.M.-NG, M. (2000): Do Secondary L2 Writers Benefit from Peer Comments? *Journal Of Second Language Writing*, 9.2.sz. 147-170.
- Sommers, Nancy (1980): Revision strategies of student writers and experienced adult writers. *College Composition and Communication*. 31.4.sz. 378-388.
- Van Weijen, D., Van den Bergh, H., Rijlaarsdam, G. és Sanders, T. (2009): L1 use during L2 writing: An empirical study of a complex phenomenon. *Journal Of Second Language Writing*. 18.sz. 239-250
<http://www.rtle.nl/Publications/vanweijen%202009.pdf> letöltve: 2012.04.01.
- Vámos Ágnes (2009b): The function of foreign language at the school-leaving examination and language pedagogy in bilingual education. In: IAEA (International Association for Educational Assessment) (szerk.): *Assessment for a creative world*. Brisbane, Ausztrália, 2009.09.13-2009.09.18. Paper 216. 1-10.
- Yang, H.-C. (2009): *Exploring the Complexity of Second Language Writers' Strategy Use and Performance on an Integrated Writing Test. Through Structural Equation Modeling and Qualitative Approaches*. Phd Dissertation. Faculty of the Graduate School of The University of Texas.
<http://repositories.lib.utexas.edu/bitstream/handle/2152/6619/yangh66695.pdf?sequence=2> letöltve: 2012.01.18.
- Zamel, V. (1983): The composing processes of advanced ESL students: Six case studies. *TESOL Quarterly*, 17. 2. 165-187.

4. Publikációs jegyzék az értekezés témakörében

- (2009) Kik beszélnek Európaiul? in: Pető László (szerk.): *Jászsági Évkönyv*. Jászsági Évkönyv Alapítvány, Jászberény. 147-162.
- (2010) Nyelvtanulás és eredményesség egy empirikus kutatás tükrében. in: *PAIDEIA*, Szent István University Press, Gödöllő. 34-50.
- (2011) The L1 and L2 Writing Performance of Hungarian Bilingual Secondary Students. *Journal of Modern Education Review*, Academic Star Publishing Company, USA.
- (2011) Hogyan vélekednek a két tanítási nyelven tanuló középiskolás diákok a fogalmazásírásról? *Képzés és Gyakorlat*, Kaposvár. 2011/3-4. 34-50.

- (2011) Két tanítási nyelven tanuló középiskolás diákok anyanyelvi és idegen nyelvi írásbeli szövegalkotáshoz fűződő attitűdjének összehasonlítása. *Acta Beregsasiensis*, 2.sz. PoliPrint Kft., Ungvár. 37-57.

5. Konferencia előadások az értekezés témakörében

- (2008) Az anyanyelv- és idegennyelv-elsajátítás hasonlóságai és különbségei. SZIE ABK Tudomány Napi Konferencia. SZIE Alkalmazott Bölcsészeti Kar, Jászberény.
- (2009) Foreign language learning and mother tongue effect. 2nd International Conference for Theory and Practice in Education. Teaching and Learning, Budapest.
- (2009) Mindmap and metaphor as a qualitative method in the pedagogical research methodology. *International Students' Conference on Education: Advantages and Disadvantages in Education Konferencia*, Budapest. 2009. július 17-19.
- (2009) Fogalom- és/vagy(?) gondolat térkép, valamint pedagógiai alkalmazásuk. *Képzés vagy nevelés? II. Tani-tani Konferencia*, Miskolc.
- (2010) Az anyanyelvi és idegen nyelvi íráskészség vizsgálata. *Oktatás, nevelés, élethossziglani tanulás Konferencia*, Kodolányi János Főiskola, Székesfehérvár.

6. Poszterbemutató, recenzió az értekezés témakörében

- (2010) Linda Metcalf (2008): Megoldásközpontú tanítás – Hogyan javítsunk a diákok mgatartásán, jegyein, a szülői támogatáson és a tanári kar morálján. Alexandria Könyvkiadó, Budapest. 240.o. - recenzió. *Képzés és Gyakorlat*, 8. évf. 2. sz. 139-142.
- (2010) Normál és két tanítási nyelvű osztály tanulóinak fogalmazásvizsgálata és értékelése. *VIII. Pedagógiai Értékelési Konferencia*, Szeged. - poszter
- (2011) Középiskolás diákok idegen nyelvi szövegalkotáshoz fűződő attitűdje és teljesítménye. *Országos Neveléstudományi Konferencia*, Budapest. - poszter